

**Prof. Dr. Kemal Yavuz, *Mu'înî'nin Mesnevî-i Murâdiyye'si*
Mesnevî Tercüme ve Şerhi, I. cilt (Gramer-Sözlük), II. cilt
(Metin), Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve
Uygulama Merkezi Yayınları, Konya 2007, 424+632 s.
ISBN 978-975-448-188-4**

Mesnevî kim ma'nî-yi mutlak-durur
Her ne kim varsa içinde hak-durur

UNESCO'nun Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Dönümü'nü kutlamak için 2007 yılını Mevlâna'yı Anma Yılı olarak ilan etmesi sebebiyle yurtiçi ve yurtdışında Mevlâna ve Mevlevîlik kültürü ile ilgili çeşitli etkinlikler düzenlendi, birçok eser basıldı.

2007 Mevlâna'yı Anma Yılı'na yaraşır faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşların arasında önemli bir yeri olan Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi de düzenlemiş olduğu 2007 UNESCO Mevlâna Yılında VII. Dil, Yazın, Deyişbilim Uluslararası Sempozyumu ve 2007 Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî 800. Doğum Yılı Dönümü Uluslararası Mevlâna Sempozyumu ve yayımlamış oldukları Mevlâna Araştırmaları Dergisi/The Journal of Rumi Studies ve Mesnevî-i Muradiyye gibi eserler ile üzerine düşen görevi hakkıyla yerine getirmiştir.

Tanıtım yazımızın konusunu oluşturan *Mesnevî-i Muradiyye* isimli eser, Kemal Yavuz tarafından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş yönetiminde 1977 yılında doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Hazırlandığı günden bugüne kadar tam bir şekilde yayımlanma imkânı bulamayan bu eser, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Dönümü'ne armağan olarak basıldı. Daha önce bu eserin 6765 beyit tutarındaki birinci cildinden yapılan bir seçme Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştı¹. Bu yayında Mu'înî'nin eserinin hepsi yer almayıp sadece üç hikâyenin 3789 beyitlik tercümeleleri yer almaktadır. Yine Kemal Yavuz

¹ Mevlânâ, *Mesnevî-i Muradiyye, Mu'înî'nin Çevirisinden*, Haz.:Dr. Kemal Yavuz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982, XXIII+292 s.

tarafından yapılan doktora tezinden hareketle *Mesnevî-i Muradiyye* ile ilgili bir makale yazılmıştı².

Eserin tanıtımına geçmeden *Mesnevî-i Muradiyye* üzerinde yapılmış çalışmalara kısaca değinmek yararlı olacaktır. İlk olarak Fuat Köprülü tarafından zikredilen eser, Feridun Nâfiz Uzluk tarafından ayrıntılı bir bildiri ile ilim âlemine tanıtılmıştır³. X. *Türk Dil Kurultayı*nda sunulan bu bildiriden sonra Prof. Dr. Faruk K. Timurtaş⁴ ve Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu⁵ tarafından *Mevlâna'nın 700. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Uluslararası Mevlâna Semineri (15-17 Aralık 1973)*'nde eser hakkında bildiriler sunulmuştur. Faruk K. Timurtaş, Muîni'nin eserde isminin geçtiği yerleri vererek *Çeviricinin Adı ve Kimliği* başlığı ile bildirisine giriyor. Daha sonra *Eserin Adı, Eserin Kime Sunulduğu ve Yazılış Tarihi, Yazılış Sebebi, Eserin Bölümleri, Eserin Mâhiyeti ve Tertîbi, Mesnevî'nin İlk 18 Beytinin Tercümesi* ve *Eserin Değeri* isimli başlıklarla *Mesnevî-i Muradiyye*'yi tanıtıyor. *Eserin Değeri* isimli son bölümde eserin Kemal Yavuz tarafından doktora tezi olarak hazırlandığı söylenmektedir. Yine aynı seminerde Hasibe Mazıoğlu, *Mesnevî'nin* manzum tercüme ve şerhlerini konu alan bildirisinde ilk manzum tercüme ve şerh olarak *Mesnevî-i Muradiyye*'yi ele almış, eser ve müellifi hakkında bilgiler vermiştir. Daha sonra diğer manzum tercüme ve şerhleri anlatarak bildirisini neticelendirmiştir.

Mesnevî'nin Türkçede bilinen ilk tercüme ve şerhi, hayatı hakkında pek fazla bilgi sahibi olmadığımız *Muînüddîn bin Mustafa* isimli Mevlevî bir şair tarafından yapılmıştır. II. Murat döneminde kaleme alınmış ve bu padişaha sunulmuştur. Bu durum, eserin isminden de anlaşılmaktadır. Muîni kitabının çeşitli yerlerinde eserine ne isim verdiğini, kimin için yazdığını ve kime sunduğunu açıklamıştır.

1436 yılında kaleme alınan *Mesnevî-i Muradiyye*, yazıldığı dönemde telif edilmiş eserler arasında beyit sayısı olarak dikkati çekmektedir. 14404 beyit ile Türk edebiyatının en hacimli eserlerden biridir. Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin *Mesnevî'sinin* I. cildinin tercüme ve şerhinden oluşan eser, yazma hâlinde iki ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte;

² Kemal Yavuz, "Sultan II. Murâd Devri Mevlevî Şâirlerinden Muînüddîn Bin Mustafa ve Mesnevî Tercümesi", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*, c.II, İzmir 1983, s. 181-204.

³ Feridun Nâfiz Uzluk, "Şâir Muîni Mustafa'nın Mesnevî Çevirisi, Mesnevî-i Murâdi". X. *Türk Dil Kurultayı*nda Okunan Bilimsel Bildiriler 1963, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1964, s. 113-141.

⁴ Faruk K. Timurtaş, "Muîni'nin Ma'nevi'si (Muradiyye) – Mesnevî'nin İlk Manzum Çevirisi-", *Bildiriler Mevlâna'nın 700. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Uluslararası Mevlâna Semineri (15-17 Aralık 1973)* Haz.: Mehmet Önder, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara ty., s. 258-267.

⁵ Hasibe Mazıoğlu, "Mesnevî'nin Türkçe Manzum Tercüme ve Şerhleri", *Bildiriler Mevlâna'nın 700. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Uluslararası Mevlâna Semineri (15-17 Aralık 1973)* Haz.: Mehmet Önder, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara ty., s. 275-296.

1. Padişah, cariye ve zergerin hâllerini anlatan hikâye,
2. Bakkal ve papağan hikâyesi,
3. Yahudi padişah ve vezirinin hikâyesi,
4. Arslan ve tavşan hikâyesi,

yer almaktadır.

İkinci ciltte ise;

1. Rum elçisinin Hz. Ömer'i ziyareti,
2. Hindistan'a giden bir tüccarın papağanından o yerin papağanlarına selam götürmesi,
3. Hz. Ömer'le bir çalgıcının hikayesi,
4. Yoksul bir bedevinin fakirlik yüzünden karısı ile arasında geçenlerin hikâyesi,
5. Omuzuna bir arslan dövmesi yaptırmak isteyen bir Kazvinlinin hikâyesi,

yer almaktadır.

Selçuk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Süleyman Okudan'ın *Sunuş* yazısı ile başlayan eserin *Ön Söz* kısmında Kemal Yavuz, eser hakkında kısa bir bilgi verip öneminden bahseder. Yaptığı çalışmayı kısaca özetler, I. ve II. cildin muhtevasını verir. İki ciltten oluşan çalışmanın ilk cildi *Giriş, Gramer ve Sözlük* olarak üç bölüme ayrılmıştır. *Giriş* bölümünde Mu'înuddîn bin Mustafa ve eseri *Mesnevî-i Murâdiyye* hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Eserden yola çıkarak şairin hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulmuştur. Mu'înî'nin tercüme ve şerh metodu üzerinde durulmuş ve *Mesnevî'nin Nahifî* tarafından yapılmış manzum tercümesi ile karşılaştırılmıştır. Eserin imlasına geçmeden önce Bursa İl Halk Kütüphanesi ve Cambridge Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan nüshaları tanıtılmış ve birinci cildin zahriyesinde bulunan Timurtaş oğlu Umur Bey'in vakfiyesi verilmiştir. Eserin imla özellikleri iki başlık halinde eklerin imlası ve kelimelerin imlası olarak incelenmiştir. Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıyan eserin dilindeki yazım ayrılıkları gösterilerek bu bölüm bitirilmiştir. Birinci cildin *Gramer* başlıklı ikinci bölümü ise Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi isimli iki ayrı başlıktan oluşmaktadır. Ele alınan gramer konuları ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve eserden seçilen beyitlerle örneklendirilmiştir. Oldukça ayrıntılı hazırlanan *Sözlük* bölümünde *Mesnevî-i Murâdiyye'nin* birinci cildinin söz varlığı ortaya çıkarılmış ve karşılığı verilen kelimelerin geçtiği beyitlerin numaraları belirtilmiştir.

Eserin II. cildi *Mesnevî-i Muradiyye*'nin 6765 beyit tutarındaki birinci cildinin transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır. Metinde Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinden alınan Farsça beyitler ve tercüme edilen beyitler italik olarak verilmiş ve numaralandırılmıştır. Bu beyitlerin tespitinde Prof. Dr. Amil Çelebioğlu'nun hazırladığı *Mesnevî-i Şerif, Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahîf Tercümesi* adlı eser kullanılmıştır. Bu sayede okuyucu eseri okurken hangi beytin Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinin tercümesi ve hangi beyit veya beyitlerin Muînî'nin şerhi olduğunu kolayca anlayacaktır. Tercümesi eksik olan beyitlerin başına “-” işareti konulmuştur.

Metin iki kısma ayrılmıştır. Muînî'ye ait olan giriş sayılabilecek birinci kısım olan ilk 233 beytin numaralandırılmasında da italik karakterler kullanılmıştır. Esas konuya girilen *Mesnevî*'nin tercüme ve şerhinin yapıldığı ikinci kısımda numaralandırma tekrar başlatılmıştır. Böylelikle eser 233+6532 şeklinde ikiye ayrılmıştır. Yine eserin varak numaraları sayfaların sağ tarafında yer almış ve nüsha farkları da her sayfanın altında gösterilmiştir.

Türk edebiyatının ve Mevlevîlik kültürünün önemli eserlerinden biri olan *Mesnevî-i Muradiyye*'nin Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin 800. Doğum Yılı Dönümü'nde, yine uzun yıllar topraklarında yaşadığı Konya'da bulunan Selçuk Üniversitesi tarafından basılması Türk kültürüne yapılmış büyük bir katkıdır. *Mesnevî-i Muradiyye*'nin yazma II. cildinin de en kısa zamanda yayımlanması ve böylece eserin tamamlanmasıyla Muînî'nin bu büyük eseri kültür hayatımıza kazandırılmış olacaktır.

Fatih TIĞLI